

Handwritten signature

"Kronijck"

JRG 4
NR 2

K R O N Y C K

4e jaargang nummer 2

Bestuur:

Voorzitter : R. Kloosterboer, Rijksstraatweg 5, Wilp
 Secretaris : A.J. Fransen, v.d. Duyn v. Maesdamstraat 84, Twello
 Wnd. secretaris : R. de Wilde, Deventerweg 22, Gietelo
 Penningmeester : A. J. Bessels, Enk-weg 9a, Posterenk
 Archivaris : H.T. ten Hove, Tuinstraat 24, Voorst
 Leden : Mevr. M. Dulack-Klaaysen, Rijksstraatweg 139, Twello
           A.H. Rengersen, Zeedijk 33, Nijbroek
           J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, Terwolde
 Redactie : M.J. ten Hove, Voorst
           A.H. Rengersen, Nijbroek
           J. Lubberts, Terwolde
 Redactie-adres : J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, Terwolde
                   tel. 05717 - 760

Nog steeds houdt de redactie-commissie zich gaarne aanbevolen voor kopie van leden voor de volgende uitgave(n).

LEDENADMINISTRATIE EN SECRETARIAAT.

De ledenadministratie berust bij de secretaris p/a v.d. Duyn v. Maesdamstraat 84, 7391 VP Twello, tel. 05712 - 28,87, Nieuwe leden kunnen zich hier melden.

De contributie als lid van de oudheidkundige kring bedraagt:

gewone leden	fl. 15,-- per jaar
A.O.W. en jeugdleden	fl. 7,50 per jaar

Dit bedrag kan gestort worden op:

Rabobank Twello nr. 36.28.09.267 ten name van de
 oudheidkundige kring Voorst. Het gironummer van de
 Rabobank Twello is 879796

Indien u verhuist, wilt u dan uw nieuwe adres aan de secretaris doen toekomen.

GAARNE UW CONTRIBUTIE OVER 1981 VOLDOEN!

De penningmeester verzoekt een ieder die over 1981 (en eventueel het vorige jaar) zijn of haar contributie nog niet heeft voldaan, dit als nog te doen.

Om de administratiekosten zoveel mogelijk laag te houden heeft het bestuur onlangs besloten het verstrekken van lidmaatschapskaarten af te schaffen. Zij die dus tot nu toe nog gevend waren een lidmaatschapskaart toegestuurd te krijgen, zullen die dus voortaan niet meer ontvangen.

Voor onze nieuwe leden nog het volgende: als betalend lid van onze Oudheidkundige Kring geniet u o.a. de volgende voordelen:

1. u ontvangt gratis ons mededelingenblad "Kronyck",
2. u kunt tegen zeer lage prijs deel nemen aan alleen voor leden toegankelijke excursied (zoals bijvoorbeeld onlangs naar Hattem)
3. u steunt onze activiteiten op het gebied van de verspreiding van de kennis van de streekhistorie van de gemeente Voorst, exposities en monumentenbescherming.

Het Bestuur

OM ALVAST TE NOTEREN

Het bestuur is reeds bezig de eerste voorbereidingen te treffen voor de activiteiten in het komende winterseizoen.

Op woensdagavond 18 november a.s. zal mevrouw Leuvenheim-Breukink uit Steenderen voor de Oudheidkundige Kring Voorst een lezing met dia's houden over het onderwerp:

"de historie van Bronckhorst"

in zaal "de Pompe" te Wilp.

Bronckhorst, dat wel "het kleinste stadje van Nederland" wordt genoemd heeft een zeer rijke geschiedenis en vroeger veel invloed in deze regio gehad. Op 18 november kunt u meer over de Bronckhorsters te weten komen. Het belooft - zoals vanouds - weer een boeiende avond te worden in "de Pompe",

NOGMAALS DE OUDHEIDKUNDIGE KRING VOORST EN DE STRUCTUURSCHETS TWELLO.

Naar aanleiding van deze structuurschets heeft de oudheidkundige kring haar bezwaren hierover bij de gemeente ingediend. Naar aanleiding hiervan hebben wij op 7 augustus 1981 een brief van de gemeente ontvangen, waarin zij ons mededeelt, dat de locatie Basselt niet meer in de gewijzigde opzet van de structuurschets voorkomt. Zie ook ons artikel in de "Kronyck" 3e jaargang nr. 3. Via het gemeentelijk voorlichtingsblad Invo zal u hierover in de maand september 1981 uitgebreid informatie bereiken,

J. Lubberts

GELEALOGISCH NIEUWS.

Voor onze leden, die zich actief bezig houden met gelealogie (stamboomonderzoek) het volgende bericht:

Verschenen: "Dooop- en trouwboek van Twello 1658 - 1750",

Publikatie nr. 3 van de Werkgroep Veluwe Geslachten 1980.

Adres voor inlichtingen: Graaf van Lyndenlaan 53. 3771 JB BARNEVELD.

Ons leaven is een winterpad
noa weinig dreugt'e al weer nat.

Doe 't noaste wark zoas 't beheurt
dan krig ut wietere ook een beurt.

Wie kwekken an de kant löt stoan
die hef met 't schudden nooit edoan.

Met gapen en rekken
is völle tied verstrekken.

EEN KOGEL VAN NAPOLEON?

Het oude boerenerf Arnhems Goed aan de Terwoldseweg 19 moet het in het verleden danig te verduren hebben gehad van oorlogshandelingen. Tot rampzalige gevolgen heeft het voorzover we weten nooit geleid, maar de thans afgepleisterde inslagen van granaatscherven aan de zuidzijde van het oude huis tonen wel dat het in de laatste wereldoorlog niet veel gescheeld kan hebben.

Maar ook in een wat grijzer verleden schijnt Arnhems Goed niet voor oorlogsgeweld gespaard te zijn gebleven. Althans, wanneer we afgaan op de voordelen van de huidige eigenaar en bewoner F.J. Kuttschreuter. Kuttschreuter bewaart een zware ijzeren kanonskogel, waarvan het verhaal wil dat de legers van Napoleon deze door het dak van de boerderij schoten. Het verhaal is gebaseerd op familie-overlevering en kan juist om die reden best eens op waarheid berusten.

Arnhems Goed is namelijk al sedert 1809 eigendom van de familie Kuttschreuter, toen G.J.F. Kuttschreuter de oude boerderij kocht uit de onder Hunderen horende goederen. Dat was in de tijd van de Franse bezetting. Enkele jaren later, in de winter van 1812-1813, werd het door de Franse tropen bezette Deventer belegerd door de kozakkenregimenten van de Russische tsaar. En uit de diverse verslagen uit die tijd blijkt wel dat het toen herhaaldelijk knap heet toe gegaan moet zijn. En het valt geenszins uit te sluiten dat bij een van de vele Franse uitvallen de thans door Kuttschreuter bewaarde kanonskogel door het dak van Arnhems Goed werd geschoten. Zekerheid bestaat daarover natuurlijk niet meer, maar de omstandigheid dat het verhaal volgens F.J. Kuttschreuter van vader op zoon is gegaan en de omstandigheid dat de boerderij op het moment van de Franse bezetting van Deventer al bewoond werd door de familie Kuttschreuter, geven het verhaal toch wel enige achtergrond van waarheid en de ijzeren kanonskogel een historisch tintje.

H. Hermsen

NB - Lezenswaardige mededelingen over de bezetting van Deventer door de fransen en de daaropvolgende belegering door de kozakken zijn onder meer te vinden in:

- Dagverhaal (omtrent de kozakkentijd) van Conrad Kayser
- Dagverhaal beleg Deventer 1813-1814, Elberts
- Het Belegerde Deventer, Chr. Dixon
- De blokkade van Deventer 1813-1814, F.H.A. Sabron

Ook diverse lotgevallen van de bevolking van Wilp, Voorst, Terwolde en Nijbroek worden in de werken behandeld,

BOERDERIJ HET WITTEVEEN IN TWELLO;

Nog wat bijzonderheden.

Op woensdag 6 mei jl werd in Twello het oude boerenerf Het Witteveen aan de Duistervoordseweg afgebroken. In een bijdrage over de historie van dit erf in het Deventer Dagblad van 7 mei vermelden wij dat Het Witteveen mogelijkrewijs al in 1456 bestond en daarmee gerekend dient te worden tot de oudere boerenbehuizingen in het kerspel Twello. Grondslag hiervoor vormden enkele aantekeningen van oud-lid wijlen G.J. Kedde, volgens wie Het Witteveen lang hoorde tot de bezittingen van de Heren van Huis Duistervoorde. Naar zijn mening werd het erf al in 1456 genoemd in een akte van boedelscheiding betreffende de goederen van Ghelmer van Apeldoorn, Heer van Duistervoorde. In die akte (de vindplaats wordt niet genoemd) werd bepaald dat zoon Reinolt "sal hebben Duystervoorde, Dyksende (dit is de boerderij Straatman, Oude Wezenveldseweg) en Witteveen".

Volgens Kedde werd met laatstgenoemde Witteveen de thans afgebroken boerderij Het Witteveen bedoeld. Voorts werd gewezen op een leenakte uit 1611 betreffende Huis Duistervoorde met onderhorige goederen, waarin sprake is van "de hofstede opte Weteringh"; ook hiervan werd aangenomen dat daarmee Het Witteveen aan de Duistervoordseweg is bedoeld. Onlangs vonden we in de rekeningen van het Deventer Lebuineskapittel (Gemeente-archief Deventer, Republiek 2, nr. 101, archief Kapittelcamer) echter enige aantekeningen, die een heel ander licht werpen op de vroegste historie van Het Witteveen. Uit de rekeningen blijkt dat het Kapittel omstreeks het jaar 1600 eigenaar was van enige "stucks lant", genaamd "dat Witteveen in Twelle".

Die aanduiding komt voor in de rekeningen tot en niet 1611. In de rekeningen van 1612 is echter sprake van "het lant in Twelle, daar nu een huys op getimmert is", genaamd Het Witteveen,, Dat daarmee niets anders bedoeld werd dan de thans afgebroken boerderij Het Witteveen aan de Duistervoordseweg, blijkt duidelijk uit diverse archiefstukken van jongere datum.

Boerderij Het Witteveen bleef tot 1697 eigendom van het Deventer Kapittel (of sedert de Reformatie beter van de stad Deventer), waarna het voor 800 gulden werd verkocht aan de Twellose koster Engelbert Brascamp. Hoewel de Brascamps het erf zelf nooit bewoonden, bleef Het Witteveen tot 1848 (ruim 150 jaar dus) eigendom van dit bekende Twellose kostersgeslacht. Het beste bewijs voor de stelling dat de boerderij, die de Brascamps van het kapittel kochten, geen ander was dan de thans afgebroken boerderij Het Witteveen, is wel af te leiden uit de eerste kadastrergegevens van omstreeks 1830, Daaruit blijkt dat de koopman Engelbert Brascamp uit Deventer eigenaar was van een huis en erf, Het Witteveen genaamd, kadstraat aangeduid sectie B nummer 742, hetgeen de kadastrale aanduiding was van de thans afgebroken boerderij Het Witteveen. Ook uit oudere, achttiende-eeuwse gegevens valt overigens wel af te leiden dat de boerderij die de Brascamps van het Kapittel kochten, geen ander was dan de nu afgebroken boerderij.

Conclusies: Boerderij Het Witteveen werd gesticht in 1612 en hoort daarmee tot de weinige boerenerven, waarvan het stichtingsjaar exact valt vast te stellen. Het erf is nooit eigendom geweest van de Heren van Duistervoorde, maar vanaf de bouw in 1612 tot 1697 van het Lebuineskapittel en daarna ruim 150 jaar van het kostersgeslacht Brascamp. Resteren nog twee vragen: wat werd bedoeld met het Witteveen in de akte van 1456 en wat met "de hofstede opte Weteringh" in de akte van 1611, beide betreffende goederen van Huis Duistervoorde. Mogelijk werd met het Witteveen van 1456 een gelijknamig stuk land bedoeld en met de "hofstede opte Weteringh" erve Schuttenstede aan de Duistervoordseweg 68, dat wel lang een pachtboerderij van Duistervoorde is geweest, Zekerheid hierover hebben we echter niet.

VOORST IN DE SPIEGEL DER GESCHIEDENIS

2e Aflevering,

De IJsselstreek aan het begin van onze jaartelling.

Het ontstaan en de ontwikkeling van een landstreek werd in vele gevallen bepaald door de gesteldheid van de bodem waar deze ontstonden. Het is dan ook vrij zeker, dat deze ontwikkeling zich voor wat de landstreek ten westen van de IJssel betreft, voor een belangrijk deel werd beïnvloed door deze rivier. Gaan wij terug tot het begin onzer jaartelling, dan zien wij, dat de IJssel zijn oorsprong in Duitsland had en verder gevoed werd door Berkel, Schipbeek en Vecht, om bij het tegenwoordige Den Helder in de Noordzee uit te monden, met als verbinding met de Rijn de Drususgracht. In de loop der eeuwen is echter de bedding der rivier enige malen veranderd, wat heden nog op vele plaatsen valt waar te nemen, En aangezien ons land, wat het oostelijk gedeelte betreft, hoofdzakelijk met bossen bedekt was, is het verklaarbaar, dat de eerste nederzettingen het meest in het vruchtbare IJssel-dan ontstonden. Waren de eerste bewoners tussen de grote rivieren de Bataven, langs de IJssel worden ten oosten daarvan de Chamaven, Tubanten en Bructeren, en ten westen de Sicamberen en Marsaten genoemd. Zij leefden hoofdzakelijk van jacht en visserij.

Het ontstaan van een nederzetting is in de vroegste tijden veelal afhankelijk geweest van de gesteldheid der bodem, waarop dit plaats vond. De oudste bewoners dezer landstreek rond Deventer waren de Kleine Broukters. Na hen kwamen de Chamaven, die, na gemeenschap met hun buurvolken de naam Franken aannamen.

Hadrianus Junius noemt als oorsprong der Franken voornamelijk Overijssel.

Johan Pickardt schreef o.a.: "Nadat de Franken de zetel hunner heerschappij uyt dit gewest hadden overgebracht in het door hen veroverde Gallië, is deze landstreek, destijds van inwoneren zeer ontbloot, naar de gedachte van sommige, geraakt onder het gezag der Vriezen, (bij diverse schrijvers onder de naem van Sassen en Nedersassen voorkomende). Het gebied der Sassen strekte zich toen uit van de Ems (Amasum) tot Nijmegen (Noviomagum). Dat der Nedersassen ten zuiden van Nijmegen.

De Frankenkoning Clodovius in het laatst der 5^e eeuw, trachtte met een aanzienlijk leger deze landstreek weder aan het Frankische Rijk te hechten doch dit mislukte echter, tot dat Koning Lotharius II de Sassen overwon en Dagobert als bestuurder over dit gewest van het Frankische Rijk aanstelde en welke opvolgers Overijssel op verscheiden tijden, bij delen aan de Utrechtsche Kerkvoogden hebben geschonken, gelijk blijkt uit de schriften van Beka en Heda".

Het jaar 406 wordt beschouwd als de traditionele datum van de grote Germaanse inval in Gallië, waardoor het feitelijke Romeinse gezag in de Nederlanden verdween. Voor en na dit jaartal zijn de Franken verder doorgedrongen naar het zuiden, hiermee werden de Middeleeuwen ingeluid. De Saksen woonden in de 2e en 3e eeuw na Chr. in het huidige Westfalen. In het begin van de 5e eeuw is een deel weggetrokken met de Angelen naar Engeland, deze werden later Angelsaksen genoemd. De overige Saksen bleven in Westfalen wonen, maar hun invloedssfeer strekte zich uit tot de IJssel, misschien wel tot op de Veluwe.

wordt vervolgd.

EXCURSIE LANGS DE VELUWSE BANDIJK

Op zaterdag 16 mei jl maakten we als "Oudheidkundige Kring Voorst" een geslaagde busexcursie door het noordelijke gebied van het polderdistrict Veluwe en langs de Veluwe Bandijk, naar Hattem als einddoel. In een opgewekte stemming vertrok een eivolle bus vanaf het gemeentehuis in Twello in noordwaartse richting. Terwijl een vrolijk zonnetje scheen werd het gezelschap in de bus op een boeiende en onderhoudende wijze bezig gehouden met historische en botanische details uit het landschap, door de heer v. Soest, in zijn dagelijks werk hoofd van de technische dienst polderdistrict Veluwe, We verlaten Twello via de Parkelerweg en Blikkenweg. Rechts passeren we het oude buiten "Parkeler" met een sloot met boeiende en bijzondere vegetatie. We draaien rechtsaf de Quabbenburgerweg in, daarna linksaf de Kadijk op.

We zijn nu aangekomen aan de zuidgrens van de polder Nijbroek, blijkens een oude oorkonde ontstaan op 25 februari 1326. We rijden door een gebied bestaande uit stroomgronden en beek- en rivierafzettingen. Links slaan we nog even een blik op de vermaarde kliniek voor flebologie van dr. van der Molen, Huize de Ka.

Hoe komt het toch dat veel wegennamen in dit gebied eindigen op "dijk": denk bijvoorbeeld aan Middendijk, Veluwsedijk, Bekendijk, Zeedijk, enz.? In een ver verleden bestond dit gebied uit drassig (broek)land. Bij de ontginning deed zich de behoefte voor, dat de gronden, welke door de IJssel, met de klei hiervan gevoed, ook bij hoge waterstand beschermd moesten worden. Daarom werd in 1383 de bandijk aangelegd van Klarenbeek tot Wapenveld. Hierdoor werd ook het noordelijk gedeelte van dit gebied, met name (het) Nijbroek, voor ontginning opengesteld.

De ontginning van het Nijbroek.

Hollandse kolonisten gingen over tot ontginning. Het dorp Nijbroek ontstond, midden in een vrijwel onbewoond en ook thans nog dun bevolkt gebied. Ontginning vond plaats vanaf de zogenaamde delingsdijken, zoals bijvoorbeeld de Middendijk. Van hieruit ontstonden rechthoekige stukken grond, zogenaamde slagen. (Sommige familienamen eindigen op "slag", dit zou kunnen duiden op een eigenaar van zo'n stuk grond.) De Middeleeuwse indeling van dit slagenstelsel is nog in de bodemstructuur terug te vinden. Dit polderpatroon vinden we /óók nog- terug op de Zuid-Hollandse eilanden (geen bemaling, wel sluizen).

Andere aanduidingen voor stukken grond, die men hier in benamingen terugvindt zijn o.a. (de) maten: laaggelegen grasland dat 's winters onderloopt. Hoeve: niet rechthoekig stuk grond van bepaalde grootte, meestal 16 morgen of 6 hectare.

Aan het eind van de Kadijk slaan we rechtsaf de Bekendijk in. We passeren oude boerderijen. V Rechtsaf de Vaassenseweg en vervolgens linksaf de Middendijk op. We passeren Nijbroek. Dit dorp was voor 1818 bestuurlijk zelfstandig (een richterampt). Het dorpsbeeld wordt beheerst door de kerk uit 1346.

V Sommige met prachtige levensbomen in het bovenlicht.

Rechtsaf via Breestuk bereikten we de Zeedijk, waarvan sommigen veronderstellen dat deze dijk vroeger de watervlakte van de IJssel moest keren.

Welsum en Veessen.

We slaan linksaf de Heegseweg in en vervolgens rechtsaf achter het kleiputtengebied "De Meintjes" langs, rechtdoor naar de Bandijk. We rijden vervolgens richting Welsum en verlaten de gemeente Voorst. We zijn nu pas goed in het rivier- en uiterwaardenlandschap aangekomen. Wat direkt opvalt is dat de dijk talloze slingers maakt. Dit duidt op een dijkdoorbraak ter plaatse, in het verleden. We zien vervolgens kolken en wielen. De zandplaten achter de kolken worden overslaggronden genoemd. Even verder zien we aan onze rechterhand een voor deze streek abnormaal grote wateroppervlakte. Het meer blijkt een destijds kunstmatig ontstaan "tichelwerk" van de steenfabriek te zijn. Men zou zo niet zeggen, dat het meer hier en daar 23 meter diep is. Uiteraard is dit waterrijk gebied een dorade voor de vogels. Veel doortrekkers komen hiervoor, er worden zelfs zeearenden gesignaleerd.

We passeren Welsum. Het dorpje lijkt weggedroomd te zijn achter de rivierdijk. Het blijkt ogenschijnlijke rust te zijn. Aan onze rechterhand zien we een veerpont naar Olst, aan de overzijde van de rivier. Dit dorp biedt vanuit onze positie een buitengewoon fraai rivierpanorama. Welsum is een merkwaardige Overijsselse enclave aan de Veluwe kant van de rivier. Linies zien we het Welsumse kerkje uit 1525. De toren heeft een zadeldak. Het is ooit eens voorgekomen dat een pont met kerkgangers naar Olst op de rivier omsloeg. Velen verdronken. Dit was aanleiding om Welsum kerkelijk zelfstandig te maken. Voorbij Welsum na de afslag Oene zien we rechts nog een kleiputtengebied, Het "verlandingsproces" van de rivier valt hier waar te nemen. Het is een gebied van (h)anken, of te wel plassen en kolken, We volgen nog steeds de dijk en we passeren de gemeentegrens van Heerde, We stoppen vervolgens voor een fraai uitzicht. Rechts het IJsseldal met aan de overkant van de rivier het beboste rivierduinengebied Fortmond, links uitzicht naar het Veluwemassief (o.a. landgoed Vosbergen), We rijden vervolgens het zeer karakteristieke dijkdorpje Veessen binnen. Helaas blijkt ook hier het massatoerisme van de twintigste eeuw te zijn doorgedrongen, het dorpje gonst van watersportactiviteiten.

Nadat we Veessen hebben verlaten volgen we nog steeds de IJsseldijk. Rechts gezicht op Wijhe, links het Wapenvelderbroek. De weg wordt smaller en begint te golven, het geeft een "cake-walk" effect voor automobilisten en hun passagiers. We zien vervolgens een rijke dijkflora (o.a. fluitekruid) en onwillekeurig denken we terug aan de beschrijving van Thijsse.

We passeren werven en volgen de Kloosterweg. Voordat we het Kloosterbos induiken (einde van de Bandijk) zien we aan onze rechterhand nog de uit 1552 daterende Boskolk.

De naam Kloosterbos is afkomstig van klooster Hulsbergen (gesticht in 1406) dat hier vroeger heeft gestaan. Het kloosterbos heeft een bijzondere en rijke plantengroei. Via de weg langs het kanaal bereiken we Hattem, het historische vestingstadje dat het voorlopige einddoel van onze tocht is. Dit (enige) vestingstadje op de noord-oost Veluwe blijkt zoveel bezienswaardigheden te hebben, dat zelfs een middagbezoek nog te kort is.

A.J. Fransen

NOG ENKELE WETENSWAARDIGHEDEN N.A.V. DE EXCURSIE

De Parkeler.

Deze werd omstreeks 1500 gebouwd als havezathe. Daarna kwam het in bezit van de familie van Rheede, die landdrosten van de Veluwe leverde voor Gelre. In het midden van 1700 werd het huis uitgebreid en tegen het eind van de 19e eeuw kreeg het een nieuwe voorgevel. Lange tijd heeft dit buitengoed verkeerd in handen van de familie Roeters van Lennep. In 1880 werd een wereldberoemde schelpenverzameling in De Parkeler publiekelijk verhandeld, waardoor het grote bekendheid verkreeg. Over gebleven is nu een mooi landhuis op circa 4,5 ha grond. Het is jammer dat de ringgracht langzamerhand dichtgroeit met riet.

Völle roemon kan un domme geest
un leug vat bromt 't allermeest.

Wie geld wil winnen
mot met striekzweavels beginnen.

HET ONDERHOUD VAN WEGEN IN DE VORIGE EEUW.Onraadverplichtingen van het erve de Brugge, Zeedijk 3 te Nijbroek.

Het erve de Brugge, eertijds Diepenveen geheten, groot 8 Hoeven of 48 morgen, had onder meer ook onraad op de Bekendijk. Aan beide zijden van de weg had de onraadplichtige tot het maken van zijn onraad knotwilgen aan de weg staan. Wanneer hem nu in de herfst, na afloop van de bouw, door de ordelhouder of bode namens Richter en Schepenen werd aangezegd zijn eind weg te maken, dan zond hij een arbeider om enige wilgen af te kappen. Dit hout, meest 6-jarig, werd met de koppen op elkaar in de grootste gaten gelegd, daarover grond en zoden en verder werden de sporen dichtgemaakt.

Dit aanzeggen van de ordelhouder geschiedde door de stok, boerenknuppel Geheten. Een briefje, vermeldende de verplichting tot het maken van zijn onraad en de dag der schouw, werd in een holle stok gedaan en bij het huis van de naastbij wonende onraadplichtige in de grond gestoken. Deze was na kennisneming verplicht de stok een huisje verder te brengen. Zo werd den volke kond of de weëte gedaan van zijn verplichtingen in de tijd, toen de wêge nog aover de wilgenköppe leêpen, zoals men nog wel eens hoort zeggen. Wanneer iemand meende niet verplicht te zijn tot het maken van een bepaald eind weg of waterleiding, dan liet hij het heerloos, ongemaakt liggen. Omdat de liggers van de onraad soms zoek of niet in orde waren, ontstonden zulke geschillen. Het oordeel der veertien werd dan ingeroepen. De veertien waren 14 burenen, ter plaatse goed bekend. Deze beslisten dan welk land er mee belast was, of zou belast worden.

De schouwen geschieden meestijds te paard en dat HH Gedeputeerden te paard naar hier kwamen, zal niemand verwonderen, de toestand der wegen in aanmerking genomen. Door de eigenaardige wijze van onderhoud werden de wegen spoedig weer onbruikbaar. De dunne toppen van het hout reden spoedig stuk, nu begon men te vallen in de daardoor ontstane gaten en dan weer stoten op en over de nog niet vergane dikke einden, dat het op een voertuig met vaste as niet was uit te houden. Hierbij kwam nog, dat ook niet algemeen over de waterleidingen bruggen aanwezig waren. In 1845 bestond er nog een doorrit bij de Blankenmate om door de Terwoldse wetering te kunnen rijden.

Verschillende erven in de omtrek herinnerden nog door hun naam aan de nabijheid van zulk een doorrit of deurvoort in de vorige eeuwen; o.a.: Het Voorde, Duistervoorde, Kruisvoorde, Avervoorde, de Groote Vooren.

EEN INSTRUKTIE VOOR EEN RICHTER IN HET NIJBROEK

Hertog Arnold verpande het richterampt in het Nijbroek de 17de juli 1434 aan Johan Woltersoen voor 220 Rijnse guldens. Op Zondag Judica (22 maart) 1534 verkochten Jan van Waemell en diens vrouw Bertgen aan de prior van Monnikhuizen hun recht op het reichteramt, dat hun vader Arnt van Waemell van het convent van Redichem verkregen had, terwijl diezelfde op St. Marcus (25 april) 1545 aan de prior opdroegen het aandeel dat de conventen van Windesheim, Nazareth of Schaer, Diepenveen en Renkum aan het richterampt hadden en dat de prior van Jan v. W. gekocht had.

"December verscheen nu de prior van Monnikhuisen voor het hof en gaf te kennen dat de richter van het Nijbroek gestorven was, dat hij tot een nieuwe richter presenteerde Marten van de Heyen en verzocht deze van wege de keizer als hertog van Gelre de eed af te nemen. Het hof had geen bezwaar hem tot de eed toe te laten, die aldus luidde:

Ick Marten van de Heyen sweer ende gelove, dat ick dat rechtampt in den Nijenbroick trouwelicken bewaeren ende bedienen sal als een richter dair behoert ende schuldich is te doen, nae vermoegen der hantvesten ende guede gewoente des Nijenbroicx. So help mij God.

Item bij denselven eedt love ick te halten ende te volbrengen allen die puncten ende articulen, die begrepen staen in eenen bryeff, den mij die prior van Monickhuisen in de raede van Gelderlant voirgelesen heeft ende ick bezegelen off onderteickenen sal.

Articuli, diewellicke denghenen voirgelesen worden, die bij den convent van Monickhuisen tott eenen richter int Nijenbroick gepresenteert worden, ende op wellicken hij de eydt doet.

1. Item in de iersten sal den richter dair to sien dat dair niemant int Nijbroick sal wonen, hij sij geestlick of welic, die besmet oft beruchticht is mitter Lutteranisse off ander ketterie.

2. Voirt daar to sien dat niemants, man offte vijf, in overspel ofte in onechten bi den anderen sitten sullen sonder trou ende kerckgang na institutie van der heiliger kercken, noch oic in enige ander openbair sonden leven.
3. Voirt dair to sien dat die geestelicke personen, die dair int Nijbroic wonen, in oneren met genen personen openbairlic wonen of converseren sullen.
4. Voirt mede sal die richter nae al sijn vermoegen die hantvesten int rechten ende goede gewoenten des Mijenbroicx helpen holden ende onderhouden ende metten schepenen een yegelic, rijk ende arm, so wal van buyten als van binnen, goet onvertoigen recht doen ende wederfairen laeten, nae gewoonte ende forme van den rechten des Nijenbroicx; ende oic niemant onrecht off gewalt laeten geschien, dair hij dat keren kan.
5. Voirt wanneer enige gepende panden on hem komen, wairveur hij is schuldich uuyt te leggen van des heren wegen, sal hij so doen binnen veertien daegen na den dach die pande van des heren wegen an hem komen sijn, ende als dan mach hij dairaff dubbelt gelt eysschen ende inwerven als recht is,
6. So sal hij oic den prior van Monnickhuisen in deser saicken behulplick wesen tot haren rechten aangaande hair thins, tiense ende renten ende ander schult in den Bijbroic. Ende oic in allen anderen saicken den prior ende convent voirs holt, trou ende behulplick wesen tot allen tyden tot hairen rechten, ende hair scade schutten nae sijn beste vermoegen als oen getrou vrunt ende dienre.
7. Voirt sal hij dijcken ende wateringen in den Nijenbroic op alle behoirlicke tyden schouwen, met dan schepenen, ende om geenre gonsten off genot off ander saicken duer die vinger sien; dan een ygelick sijn werk wair doen nemen ende maicken op alle behoirlicke tyden als recht is, opdat dair niemant schade bij en kryge als dikwils geschiet is.
8. Voirt oft yemants bij ongeval of versumens den rechter verviel in broecken dair genade to hoirde, sal hij bij raide des priors die gebuelic ende huefflic laeten vynden ende matigen. Dan van broicken mijn g.l. heren angainde en sal hij hem gheensins onderwinden, maer dieselve te hove to kennen geven alst behoirt.

9. Item off die richter deze voirs. punten bij hemselves niet en mochte corrigeren, beteren off keren, sal hij alsdan dat mijn gen. heeren die stadtholder off den hoghen Raidt keyserlicker Mat te kennen geven, hulp begerende om sulcx te mogen wederstaen ind straffen; want die sonden oirsaicken sijn der plagen, ende overmits die misdaet van eenen een gans landt somwylen geplaicht wordt,
10. Item off die prior van Monnickhuisen enighe clachten van ongebuericke saeken vuerquamen, dair hem die richter in ontgain hadde off iemants verongelijct had, sal die prior den richter dairaff adverteren ende dairop verhoeren. Ende oft sich dan so bevonde dat die richter hem onbehoirlick ontgaen hadde, ende dat niet en beterde ende oic dese voirs. articulen niet en onderhielt, sal die prior nae enen anderen richter uuyt mogen sien ende den mijn g. heeren de stadtholder des furstendomb oft den hoghen Raidt K.Mt. presenteren ende den mach sijn f.g. int richterampt stellen ind den anderen, overmits hij sijn belofte niet gehalden en hadde, van den richterampt verlaeten sonder hem des iet te beclagen.

•

ARCHIEVEN IN GELDERLAND

Gemeentearchief Apeldoorn, Molenstraat 57-59, 7311 ND Apeldoorn,
tel. 055-771122

Gemeentearchief Arnhem, Koningstraat 32, 6811 DG Arnhem, tel, 085 -
457111

Gemeentearchief Barneveld, Raadhuisplein 2, Barneveld, Postbus 63,
3770 AB Barneveld, tel. 03420-12441

Gemeentearchief Ede, Bergstraat 4, 6711 DD Ede, tel. 08380-80911

Gemeentearchief Nijmegen, Marienburg 95, Nijmegen, Postbus 155,
6501 BN Nijmegen, tel. 080-235110

Gemeentearchief Rheden, Hoofdstraat 3, De Steeg, Postbus 9110,
6994 ZJ De Steeg, tel. 8309-9000

Gemeentearchief Zutphen, Spiegelstraat 15, 7201 KA Zutphen, tel.
05750-12157

Rhlo

'Moppen: no crud als de wereld!

Open lamp geeft thans meer licht genoeg.

Open brandkast is meer dicht genoeg.

Open woning is meer mooi genoeg.

Open keldner krijgt meer soet genoeg.

Open kille is meer naem genoeg.

Open sportrein gaat meer gauw genoeg.

Open geldbeurt is meer vol genoeg.

Open uitgaansdag meer slot genoeg.

Open mode is meer dwaas genoeg.

Open knecht is thans meer baas genoeg.

Open hand is meer brutal genoeg.

Open orgel maakt lammai genoeg.

Open in skman. be. j. p. t. meer lora genoeg.

Open reclame maakt return genoeg.

Open beuid heeft nog fortune genoeg.

Open klucht is nu nog schuin genoeg.

Open dienstmeid is meer chiek genoeg.

Open clown is meer komiek genoeg.

Open sportman is meer wild genoeg.

Open katmos is meer mild genoeg.

Open meisje ~~hangt~~ ^{hangt} meer geleerd genoeg.

Open vrouw getmanifeerd genoeg.

Open straattaal is meer grof genoeg.

Open dagblad heeft meer stof genoeg.

It is molmaekt op dese aard.

Dat ho' niet stof tot mopp'ien baert!

[uit de tranier van 12 Feb. 1899.]